

Søker etter historisk

Edelt metall har en rekke ganger gitt utslag på detektorene. Nå stilles funnene ut.

ANDREAS ASKILDSSEN

andreas@solabladet.no

Forrige lørdag åpnet Arkeologisk museum i Stavanger (AmS) dørene til den nye utstillingen «Spor i jord».

Gjenstander som er funnet i løpet av året stilles ut, og opplegget rundt utstillingen er noe uvanlig.

– De besøkende går rundt i utstillingen og lyser med lommelykter på gjenstandene. Da ser de utrolig mange flere detaljer, sier Olle Hemdorff ved avdeling for fornminnevern ved (AmS).

Funn fra Sola

Flere av gjenstandene som er utstilt er funn gjort i Sola.

Rygene detektorklubb har vært spesielt aktive i år, og de har blant annet levert inn tre skivefibulaer, som stammer seg fra merovingertiden (550-750 e.Kr.).

Skivefibula er kvinnesmykker i bronse, og fra Rogaland er det kun disse tre fiblene man kjerner til. Felles for dem alle er at de er funnet i Sola.

– Vi har funnet en på Utsola, en på Håland og en mellom Tjora og Risa. Disse funnene er gjort det siste halvannet året. Vi har også funnet en ringspenne fra middelalderen, gamle vektlodd, og andre spenner som ikke er utstilt nå, sier John Kvanli, i Rygene detektorklubb.

Tre i Rogaland

Detektorklubben, som ble

John Kvanli og Morten Eek har sammen funnet en rekke gjenstander fra fortiden i Sola. Alle funnene gjør han med metalldetektor. (Arkivfoto)

startet av John Kvanli og Morten Eek, har i dag 15 medlemmer. Tre av medlemmene har tilhold i Rogaland, mens resten holder til på Østlandet og noen i Danmark.

– På nettsiden vår, rygene-detektorklubb.com, har vi et eget forum og funngalleri. Der kommer det inn flotte funn hele tiden. Spesielt er det mye flott

fra Danmark. De har en rikere fortid og bevaringsforholdene i jorden er mye bedre enn i Norge, og spesielt i forhold til her på Vestlandet hvor jorden er meget sur. Sur jord tærer hardt på alle metaller. Derfor anser vi det som viktig at vi finner disse flotte historiske objektene, sier Kvanli.

Innleveringsplikt

Medlemmene i detektorklubben har gode relasjoner til sine lokale museer. De er ofte på oppdrag enkeltvis eller som gruppe. Funnene som er av historisk verdi og som er innleveringspliktige, blir levert inn for undersøkelser og bedømmelse av museenes fagfolk.

– I Norge gjelder innleveringsplikten for alle funn av alle objekter som er eldre enn reformasjonen, altså fra før 1537. Unntaket er for mynter. Her gjelder innleveringsplikten for alle mynter som er eldre enn 1650, sier Kvanli.

Melder funnene

Olle Hemdorff roser de frivillige detektorentusiastene for godt arbeid.

– De gjør en kjempegod jobb. De oppfører seg riktig når de finner ting, og melder inn funnene til museet, sier han.

Klubben bruker noen ganger dersom arkeologene mener det kan være grunn til å tro at det finnes edelt metall fra fortiden i jorden.

– Når museet har undersøkelser hvor det er stor sannsynlighet for metallfunn, ringer de gjerne oss. Sist var ved utgravinger i Sandeid. Samarbeidet med AmS betyr mye for oss. Jeg må berømme AmS og særlig Olle Hemdorff, for den måten de møter oss metallsøkere på, sier Kvanli.

Rygene detektorklubb har funnet tre skivefibulaer på Sola. Alle tre stammer fra merovingertiden. (Foto: Andreas Askildsen)

Smeltet gull, en blybarre og en spenne er noen av gjenstandene Rygene detektorklubb har funnet fra middelalderen (1050-1537 e.Kr.). (Foto: Andreas Askildsen)

metall

gårdeieres velvilje til å la detektorene saumfare jordene.

– Hvis grunneiere er interesserte i å finne ut om det er noe av historisk verdi i jorda, er det bare å ta kontakt med oss, oppfordrer han. Han presiserer at ting som er av nyere tid, som tilhører gården og som har en økonomisk- eller affeksjonsverdi for eier, leveres tilbake til eieren.

– Det er den eldre forhistorien vi synes er den mest interessante og som gjør at vi synes det er så fascinerende å bedrive denne hobbyen, sier Kvanli.

Båndlegges ikke

Metallsøkerne søker for det meste i ployd jordbruksland. Skulle de være så heldige å finne en historisk interessant gjenstand i ployelaget, så er det ingen grunn for bøndene til å frykte båndlegging og fredning av jorda.

– Dette er en myte som spinner på overtro og frykt. Skulle vi finne en gjenstand som vi leverer til AmS for at generasjonene etter oss skal kunne oppleve den, vil det vanligvis ikke skje annet enn at funnet blir registrert med GPS og loggført i bøkene til museet. Gjenstanden blir innleveret for konservering og bevaring.

Får kompensasjon

Det er en liten gulrot for grunneiere som har åkre der metalljegerne finner gjenstander fra forhistorien.

– Man må huske på at åkrene har blitt endevendt og ployd i hundrevis år. Gården har fått tilført et nytt bidrag til sin historiske identitet, og eier får et flott funndiplom med bilde til å henge på veggen, sier Kvanli.

I enkelte tilfeller velger museet å gjøre grundigere undersøkelser.

– Dersom noe ekstra interessant dukker opp, kan det bli aktuelt for AmS å foreta en liten sjakting og undersøkelse av funnstedet. Til gjengjeld vil alle kostnader bli dekket av AmS. Bonden vil bli økonomisk kompensert for eventuell forringet eller ødelagt avling og får også en kompensasjon for sjansen en slik undersøkelse medfører, sier Kvanli.

Tilhører alle

Han er oppatt av at alle som finner noe som kan være av historisk verdi skal leve det inn til nærmere undersøkelser.

– Forhistorien tilhører oss alle. Jeg oppfordrer de som har funnet noe de tror kan være gammelt, om å leve det inn til AmS, sier Kvanli og tilføyer at de er svært takknemlige overfor alle velvillige grunneiere i Sola som viser sin historieinteresse ved å la mettalsøkere gå på jordene deres.

Mye nytt

Selv med detektor er det ikke lett å finne gjenstander fra forhistorien. Mange funn er av nyere dato og lite interessant.

– Men vi har søkere som kan skille mellom jern og ikke-jern, og de gir oss også indikasjoner på hvilket metall vi har i bakken. Man kan ofte lese av søkeren om det er av interesse eller ei, sier Kvanli og påpeker at det krever tålmodighet å drive med mettalsøking. Han mener allikevel at det er en givende hobby som ofte resulterer i at man blir enda mer interessert i lokalhistorie og arkeologi.

Kun for kjente

Men hvem som helst kan ikke melde seg inn i detektorklubben. Hovedkriteriet for oppdrag er at de nye medlemmene må kjenne noen i klubben fra før og få en invitasjon.

– Hvis vi får oppdrag fra museer, eller andre institusjoner, er det viktig at vi kjenner alle vi har med oss veldig godt, påpeker han.

Kvanli er godt fornøyd med

Sprer leselyst til alle elever

Barna bidrar ivrig til fortellingene til Scenekompaniet. Felix og Finken har en utrolig evne til å få elevene med på latter, spenning, fortellinger og å ta poenget - lesing er gøy.

(Alle foto: Hilde Garlid)

«Felix» og «Finken» har en bok som skal gjøre dem styrtri. På Haga skole kommer prisen opp i to millioner kroner.

HILDE GARLID

hilde@solabladet.no

Alle 1. til 4. klassene i Sola får denne uken besøk av Felix og Finken.

De framfører en blanding av musikalsk sirkus og fantasifulle fortellinger om bøker og lesing, men ingen forestillinger er like. Publikum bidrar til at fortellingene endrer seg fra gang til gang. Særlig makrellhistorien.

Åpner bibliotek

Finken har den ideen at han skal åpne et bibliotek med én bok som han skal selge mange, mange ganger. Det skal gjøre ham styrtri. Felix settes til å reklamere for boka.

Først som duskedame, senere med å framføre smoke-

biter. De begynner å lese.

Fortellingene strømmer utover. Vi får blant annet hilse på lesehesten til boktrykkeren Gutenberg; mannen som hadde stort ordtrykk i hodet at han måtte få dem trykket over i en bok, og en kompis av hesten; blindebukken som ikke girer å lese. (Eller var det det at han trenget briller?)

Finken og Felix får elevene med på alt de vil. De mimer, synger, ler, roper, svarer - i det hele tatt hjelper forestillingen framover samtidig som de to skuespillerne har spilloppene og den levende salen i sin fulle, men impulsive kontroll.

Historien tar særlig av i det makrellen, som på Haga skole får navnet Paul, kommer svømmende. Da bobler fortellerleden over. Hundre hender spreller i været. Alle vil bidra til handlingen.

Boksalg

Men får Finken solgt boka si?

Jada. Under auksjonen kommer den opp i to millioner kroner. Felix får dermed hilse på en ordentlig millionær, men sannheten går opp for Finken;

å hente bøker på biblioteket er gratis. Biblioteket er ikke et sted hvor man blir mange-millionær på å selge den samme boka mange ganger.

Ikke har de bare én bok heller. Det bevises ved at fem elever får komme på scenen å fortelle om en bok de har lest.

Kulturelle skolesekk

Scenekompaniet har trålt den sørlige landsdelen med sceniske utskeieler siden 1993.

Forestillingen «Bokbøfler og lesehestar» er en del av den kulturelle skolesekken. Tull og toys og masse leselyst lekes fram med musikalske ablegoyer.

Lesehesten til Gutenberg; den første oppfinnaren av trykkfeilen, og blindebukken som ikke girer å lese bøker.

«Felix» Ole Tellefsen og «Finken» Leif Fjelldal har tenkt å tjene seg styrtri på å selge samme boka mange ganger.